

Brug DM i Skills smartere!

Af Rita Buhl, lektor VIA University College

Kender du det som lærer eller vejleder, at du sender dine elever på DM i Skills med intentioner om, at de får en god oplevelse og efterfølgende vil være mere klar til at træffe et godt uddannelsesvalg, når den tid kommer? Kender du også det, at de stadig er rådvilde, når de skal vælge uddannelse, og i øvrigt synes de ikke at kunne kæde deres uddannelsesvalg sammen med den oplevelse de havde, dengang de var på tur til DM i Skills? Kender du det, at elever, der allerede godt ved, hvad de skal efter folkeskolen slet ikke finder det interessant at deltage i sådan noget som DM i Skills eller andre vejledningsaktiviteter for den sags skyld, når de nu godt ved hvad de skal. Og kender du det, at du som lærer/vejleder har svært ved at argumentere imod dette synspunkt?

"Vejledningsaktiviteter har altid et FØR, UNDER og EFTER. Man kunne også kalde det for vejledningens didaktik." Rita Buhl

Hvis du genkender disse situationer, og kunne tænke dig at dine tilbud om vejledningsaktiviteter blev modtaget og brugt med et større og mere meningsfuldt udbytte, så handler det måske om, hvordan aktiviteterne formålssættes, tilrettelægges og formidles. Vejledningsaktiviteter har altid et FØR, UNDER og EFTER. Man kunne også kalde det for vejledningens didaktik. Det skal denne artikel handle om, men lad os først se på, hvorfor det er nødvendigt at tænke i tilrettelæggelse og ikke bare i at tilbyde aktiviteter og spændende oplevelser.

”På samme måde som det at lære at læse og regne er færdigheder, der kan understøttes, så er det også muligt at understøtte udvikling af færdigheder, der kan udgøre et godt grundlag for at træffe kompetente og reflekterede valg.” *Rita Buhl*

At træffe gode valg er også et læringsanliggende

Umiddelbart tænker vi måske, at det at træffe valg er noget, vi bare automatisk bliver bedre til med alderen og med flere erfaringer. Det gør vi i heldigste fald også, men det at træffe kompetente valg beror bl.a. på nogle særlige færdigheder, som udvikles gennem livet. På samme måde som det at lære at læse og regne er færdigheder, der kan understøttes, så er det også muligt at understøtte udvikling af færdigheder, der kan udgøre et godt grundlag for at træffe kompetente og reflekterede valg.

Når vi træffer valg, fx af uddannelse, så gør vi det bl.a. på grundlag af informationer om og oplevelser af og omkring den pågældende uddannelse. Informationerne og oplevelserne 'ordnes' i kategorier, som vi allerede kender til, fx godt/skidt, for drenge/for piger, spændende/kedeligt, noget med bøger/noget med hænderne, og på denne baggrund bliver noget sorteret fra, som værende no-go og andet bliver til mulige alternativer, good-enoughs. Samlet set bliver informationer og oplevelser og den enkeltes refleksioner over disse til den forståelse mennesket har af sig selv og verden og de muligheder, der er tilgængelige og mere eller mindre attraktive. Det er let nok at få øje på, at de læreprocesser, der ligger forud for udviklingen af disse færdigheder – at være nysgerrig, at ordne informationer, at sortere i godt/skidt, at forstå sig selv og sin omverden, kan kvalificeres, hvis nogen hjælper den der lærer.

”Med en god forberedelse af besøget på fx DM i Skills (eller andre aktiviteter) vil eleverne kunne blive udstyret med en plan for deltagelsen – steder at gå hen, spørgsmål at stille, materiale at indhente” Rita Buhl

Når vi sender eleverne af sted på DM i Skills, med henblik på at de selv sørger for at få en masse information og nogle konkrete oplevelser, som de senere kan tænke tilbage på, når de skal vælge uddannelse, så har vi så at sige overladt det til den enkelte eller til en gruppe af elever at lægge mærke til 'det vigtigste', at tænke over, hvad disse oplevelser kan bruges til, og hvad der kan læres om uddannelse og arbejde, og endelig at anvende disse oplevelser og erfaringer som grundlag for fx at træffe uddannelsesvalg. Det er også let at få øje på, at det ikke nødvendigvis kommer til at forløse det læringspotentiale, som fx DM i Skills byder på, når elever sendes af sted lidt på må og få i håbet om, at de bliver klogere af tilbuddet.

Hvorfor på DM i Skills når man allerede har truffet sit uddannelsesvalg?

Og så var der de elever, som slet ikke kan se meningen med at deltage i en messe om uddannelser, når nu valget er truffet. Hvis tilbuddet om at deltage i aktiviteten tager udgangspunkt i, at det gælder om at få nogle informationer, der kan hjælpe en med at vælge uddannelse, så er det ikke svært at forstå, at de umiddelbart afklarede elever ikke finder det umagen værd, at bruge tid på messen endside andre vejledningsaktiviteter, som de tilbydes. Der er to vigtige perspektiver i denne problemstilling. Det ene handler om, hvordan elever præsenteres for tilbud om vejledningsaktiviteter, og hvilket formål de har, og det andet handler om, hvad det vil sige at være afklaret. Lad os se på sidstnævnte først.

”Eleverne skal altså ikke i første omgang deltage i DM i Skills med henblik på at træffe uddannelsesvalg. Eleverne skal deltage med samme begrundelse som de deltager i dansk- eller matematiktimen – for at lære.” Rita Buhl

Vores valg, fx af uddannelse, motiveres bl.a. af det, vi har lært om og kender til uddannelser og os selv. Vi kender til praktiske og boglige uddannelser. Vi kender til uddannelser for mænd og uddannelser for kvinder. Vi kender til uddannelser med høj eller lav prestige osv. Afgørelsen af om vi passer til uddannelsen (eller omvendt) beror på, om vi som social kategori, fx køn eller praktisk/boglig passer ind og vil blive accepteret i vores valg. I takt med at mennesket forstår disse kategorier og sig selv, så foretager det nogle afgrænsninger og det indgår nogle kompromisser, som til sidst bliver grundlaget for 'det afklarede' valg. Når først denne afgrænsning har fundet sted

vil uddannelser, der ligger uden for de acceptable valg ikke umiddelbart opleves interessante. Det er det, vi som lærere og vejledere kender som fx 'kønnede valg' eller som 'social reproduktion', og som kan komme til at stå i vejen for det at lære nyt om uddannelsesmuligheder eller livsformer. Vejledningsaktiviteter, der giver mulighed for at udvide horisonten og udfordre (for-) forståelser af sig selv og verden kan virke kompenserende i forhold til at overskride afgrænsninger, som optræder som be-grænsninger for den enkelte. Når en elev møder et fag, som egentlig var sorteret fra, i nye omgivelser med andre personer, kan det være med til at udvide elevens horisont og udfordre (for-) forståelsen. No-go kan blive til nye muligheder og zonen for good-enoughs kan udvides.

Det stiller krav om, at vi flytter fokus fra de unges valg af uddannelse til, hvad de kan lære om uddannelse, erhverv og sig selv (Skovhus 2017).

At skabe ro om uddannelsesvalget - at skifte perspektiv fra valg til læring.

Jeg tror vi alle kender til, at det skaber utryghed, hvis vi bliver bedt om at gøre noget vi ikke har lært endnu. Så kunne det tænkes, at den uro vi ofte møder hos elever i forbindelse med uddannelsesvalg har med det at gøre, at de forventes at træffe kompetente valg uden rigtig at have lært det? Og vil vi kunne skabe ro om uddannelsesvalget, hvis vi bliver mere opmærksomme på at skelne mellem valget og grundlaget for at træffe valg med henblik på at understøtte udvikling af dette grundlag?

Hvis vi læner os op af ovenfor beskrevne tankesæt, så bliver vejledning også en didaktisk handling, der stiller krav til lærere og vejledere om at forholde sig til vejledningsaktiviteters FØR, UNDER og EFTER. Det stiller krav om, at vi flytter fokus fra de unges valg af uddannelse til, hvad de kan lære om uddannelse, erhverv og sig selv.

"Vejledningsaktiviteters FØR, UNDER og EFTER kan umiddelbart lyde banalt og lige til. Ikke desto mindre opleves det ofte som en udfordring at få systemer og strukturer, fx skole og vejledning, til at samarbejde om at få vendt perspektivet, så aktiviteternes fokus bliver læring med henblik på at skabe et grundlag for at træffe valg" Rita Buhl

DM i Skills er således en meningsfuld aktivitet for alle elever, men om den kommer til at opleves meningsfuld afhænger i høj grad af, hvilken begrundelse eller formål den får, og på hvilken måde deltagelsen finder sted. Et besøg på Skills kan give et indblik i alle de jobs og fremtidsmuligheder, som erhvervsuddannelserne kan føre til. Man kan invitere de unge ind i et kæmpe eksperimentarium, hvor de kan afprøve egne skills, blive klogere på sig selv og erfare at en erhvervsuddannelse både kan føre til gode jobs, være springbræt til mere uddannelse eller en

karriere som iværksætter. Med andre ord – DM i Skills kan betragtes som en læringsarena, hvor den unge kan lære om uddannelser, job og sig selv. Der skal således ikke laves om på aktiviteten, men deltagelsen skal rammesættes, så det læringspotentiale, der ligger i aktiviteten har mulighed for at forløses.

Aktivitetens FØR, UNDER og EFTER

Eleverne skal altså ikke i første omgang deltage i DM i Skills med henblik på at træffe uddannelsesvalg. Eleverne skal deltage med samme begrundelse som de deltager i dansk- eller matematiktimen – for at lære. Det betyder at de må sættes på sporet: hvad er det, de skal lære, hvordan skal de lære det og hvorfor? Sådanne overvejelser hører til aktivitetens 'før'. Til forskel fra at DM i Skills bliver til en brik i den enkeltes valg, har vi med et perspektivskifte til formålet 'at lære' muligheden for at af-individualisere deltagelsen i aktiviteten. Eleverne kan sammen gå på opdagelse og undersøge uddannelses- og arbejdsverdenen og dele viden og erfaringer med hinanden.

Med en god forberedelse af besøget på fx DM i Skills (eller andre aktiviteter) vil eleverne kunne blive udstyret med en plan for deltagelsen – steder at gå hen, spørgsmål at stille, materiale at indhente, arbejdsfordeling på holdet/i gruppen, foto/video at optage osv. – aktivitetens 'under'. Det er lærernes/vejledernes ansvar at hjælpe eleverne med at blive gode til at indhente info og data om den verden, de skal lære om. Forberedelsen hjælper også eleverne med at ordne den indhentede information, så de efterfølgende på en ikke tilfældig, men systematisk måde har mulighed for at reflektere, sortere og forstå de nye erfaringer/den nye viden – aktivitetens 'efter'. Også denne del af læreprocessen må planlægges og struktureres af de, der har det didaktiske ansvar, dvs. lærer og vejleder.

Vejledningsaktivitetens FØR, UNDER og EFTER kan umiddelbart lyde banalt og lige til. Ikke desto mindre opleves det ofte som en udfordring at få systemer og strukturer, fx skole og vejledning, til at samarbejde om at få vendt perspektivet, så aktivitetens fokus bliver læring med henblik på at skabe et grundlag for at træffe valg. Ofte bliver aktivitetens læringspotentiale ikke forløst, fordi de kommer til at stå som enkeltstående oplevelser for den enkelte elev, når de ikke struktureres med forberedelse og efterbearbejdelse.

Til gengæld synes der at være meget at vinde, hvis det lykkes. Eleverne oplever aktiviteterne mere meningsfulde og bliver derfor også mere motiverede. Lærere og vejledere oplever at lykkes med deres praksis. I bedste fald vil vi kunne skabe mere ro og mindre utryghed og pres om det, som i grunden er super spændende - at skulle beslutte sig for en uddannelse.

Referencer

Højdal og Poulsen 2007: *Karrierevalg. Teorier om valg og valgprocesser*. Schultz

Poulsen, Thomsen, Buhl, Hagmayer 2016: *Udsyn i udskolingen*. <https://vpt.dk/folkeskole/download-bog-om-udsyn-i-udskolingen>

Skovhus 2017: *Vejledning – valg & læring*. Trykværket